

İstismara Uğradığını Belirten Ergenlerin Sosyodemografik Özellikleri

Sociodemographic Features of Adolescents who had Abuse Experiences

Çağatay ÖZCAN¹, Rukiye ÜNSAL SAÇ², Medine Aysin TAŞAR²

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Etik Zübeyde Hanım Kadın Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Ankara, Türkiye

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, Ankara, Türkiye

ÖZ

Amaç: Çalışmanın amacı, çocukluk döneminde cinsel tacize ve aile içi şiddete uğradığını belirten ergenlerin demografik özelliklerini belirlemektir; ayrıca bu sayede istismarı önlemek için alınması gereken tedbirleri saptamaktır.

Gereç ve Yöntemler: Bu araştırma çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniğine Nisan 2013-Temmuz 2014 tarihleri arasında başvuran, yaşları 14-18 arasında değişen sağlıklı ergenlerde yapılan kesitsel bir çalışmadır.

Araştırmada, öğrenciler ve ailelerinin sosyodemografik nitelikleri hakkında veri toplamak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" kullanıldı. Ayrıca kendilerini ve ailelerini tanımlayan ev içi durumlarını sorgulayan sorular yöneltildi.

Verilerin istatistiksel analizleri SPSS 16.0 programı kullanılarak yapıldı; $p < 0.05$ anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Çalışma grubunun yaş ortancası 16 yıl ($n=1007$, %62.3 kız) bulundu. Otuz beş olgu (%3.5) cinsel tacize, 251 olgu (%25) aile içi şiddete uğradığını belirtti.

Cinsel tacize uğradığını belirten ergenlerin anne [37 yıl (36-47)] ve baba yaş ortancası [44 yıl (39-48)], uğramayanların anne [44 yıl (32-58)] ve baba yaş ortancasına [48 yıl (35-65)] göre istatistiksel olarak farklı saptandı (sırası ile $p=0.012$; 0.001).

Aile içi şiddete uğradığını belirten ergenlerin anne [42 yıl (34-51)] ve baba yaş ortancası [45 yıl (37-58)], uğramadığını belirtenlerin anne [44 yıl (32-58)] ve baba yaş ortancasına [49 yıl (35-63)] göre istatistiksel olarak farklı saptandı (her ikisi de $p=0.001$).

Geniş aileye sahip olan ergenlerin cinsel tacize ve aile içi şiddete daha sık uğradıkları (her ikisi de $p=0.001$), annesi ev hanımı olanların aile içi şiddete daha sık maruz kaldıkları saptandı ($p=0.001$).

Sonuç: Erken yaşta anne-baba olan ebeveyne, geniş aileye ve çalışmayan anneye sahip olanların, aile içinde içki/uyuşturucu kullanan, ailede bedensel engelli ve cezaevine giren kişi olan çocukların daha sık istismara uğradıkları saptandı. Bu nedenle özellikle bu tanımlanan özelliklere sahip ailelerin sosyal hizmet yetkilileri tarafından yakından izlenmesi, sosyal destek sisteminin sağlanması ve aile eğitimlerinin daha yoğun bir şekilde verilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Anahtar Sözcükler: Cinsel istismar, Ergen, Fiziksel istismar, Sosyodemografik özellikler

ABSTRACT

Objective: This study aimed to determine the demographic features of adolescents who were sexually and physically abused in the family during childhood; so to determine necessary precautions to prevent childhood abuse.

Material and Methods: This is a cross-sectional study including 14-18 years old healthy adolescents, who admitted to pediatric outpatient clinics during April 2013-July 2014.

A "Personal Information Form" was used to obtain information about the sociodemographic features of students and families. Besides, questions were directed to adolescents and families to examine the domestic conditions.

The SPSS version 16.0 programme was used to analyze data. A $p < 0.05$ was considered significant.

Results: Median age was 16 years ($n=1007$, 62.3% girls). Sexual abuse was reported in 3.5% ($n=35$) and physical abuse experience was reported in 25% ($n=251$).

Median age of mothers [37 years (36-47)] and fathers [44 years (39-48)] of sexually abused adolescents was statistically different than median age of mothers [44 years (32-58)] and fathers [48 years (35-65)] of adolescents who were not sexually abused ($p=0.012$; 0.001 , respectively).

Median age of mothers [42 years (34-51)] and fathers [45 years (37-58)] of physically abused adolescents was statistically different than median age of mothers [44 years (32-58)] and fathers [49 years (35-63)] of adolescents who were not physically abused ($p=0.001$ in both). Adolescents having larger families were sexually and physically abused more ($p=0.001$ in both). Adolescents having housewife mothers also experienced more domestic violence ($p=0.001$).

Conclusion: Adolescents with younger parents, larger families, housewife mothers, or alcohol/drug abuser, physically disabled or convicted family members were abused more. Thus, social service workers should closely observe and develop a better social support system and a widespread and effective education program for families with these identified features. This is a preliminary study and more comprehensive studies on this topic are necessary.

Key Words: Adolescent, Sexual abuse, Physical abuse, Sociodemographic features

GİRİŞ

Bireyin çocukluk döneminde maruz kaldığı fiziksel, duygusal veya cinsel istismar gelecekteki yaşantısını ve davranış yapısını etkilemektedir. İstismar yaşantısı olmayan bireylerle karşılaştırıldığında, istismara uğramış bireyler birçok psikopatolojik ve fiziksel sorun yaşar. Bunun nedeni travmatik olayların bedenini işleyiş biçimini etkilemesi, bedenini tehditlere ve daha sonraki stres uyaranlarına karşı daha duyarlı ve kırılgan duruma gelmesidir (1,2). Ayrıca, anne-baba tarafından ihmal ve istismar edilme, anne-baba arasındaki şiddete tanık olma, parçalanmış aileden gelme veya çeşitli aile sorunlarının çocukta yarattığı duygular çocuğun yaşam biçimini ve ilişkilerini önemli ölçüde etkileyerek çocuğun bunları öğrenerek taklit etmesine, dolayısıyla istismarcı bir kişilik kazanmasına neden olabilir (2-4). Bu nedenle çocuk ve ergenlerin istismara uğramasını önleyecek tedbirlerin alınması kişi, aile ve toplum açısından çok önemlidir.

Yapılan çalışmalarda çocuğun aile içinde şiddete uğramasında rol oynayan risk faktörleri tanımlanmıştır. Bunlar çocuğun sosyoekonomik ya da kültürel düzeyi düşük bir aileden gelmesi, anne-babanın evlilikle ilgili (ayrılık, yalnız başına anne veya baba olma vb.) sorunları, anne-baba ve çocuk arasındaki olumsuz tutum ve davranışlar, ailede uyum ve bütünlük olmaması, geleneksellik, iç çatışmalar, anne-babanın kişilik sorunlarıdır (5-7). Çocuklukta ve ergenlikte yaşanan ihmal ve istismar, aile ilişkilerinde eksiklik, yetersizlik ve çatışmalar ergenlik dönemindeki suç davranışlarının önemli nedenlerinden biri olarak görülmektedir (8,9). Annelerin stresle başa çıkma ve öfke ifade tarzı ile çocukların istismar yaşantıları arasında ilişki olduğu bildirilmiştir (8,10). Yapılan bir çalışmada da, ailenin işlevine bakarak fiziksel ve duygusal istismarın öngörülebileceği ve böylece erken girişimler ile ihmal ve istismarın önenebileceği bildirilmiştir (10).

Bu çalışmanın amacı çocukluk döneminde cinsel tacize ve aile içi şiddete uğradığını belirten ergenlerin demografik özelliklerini belirlemektir; ayrıca bu sayede istismarı önlemek için alınması gereken tedbirleri saptamaktır.

GEREÇ ve YÖNTEMLER

Bu araştırma, çocuk sağlığı ve hastalıkları polikliniğine Nisan 2013-Temmuz 2014 tarihleri arasında başvuran, yaşları 14-18 arasında değişen ergenlerde yapılan kesitsel bir çalışmadır.

Uygulama öncesinde araştırmacı tarafından kısa bir açıklama yapıldı ve veri toplama araçları bir kitapçık halinde ergenlere verildi. Uygulama sırasında, ergenlere ölçekleri içten ve samimi bir şekilde cevaplamaları ve verdikleri cevapların gizliliği üzerine vurgu yapıldı.

Araştırmada, öğrenciler ve ailelerinin sosyodemografik nitelikleri hakkında veri toplamak amacıyla "Kişisel Bilgi Formu" hazırlandı. Bu formda, araştırmaya katılan öğrencinin cinsiyeti, yaşı, okul türü, sınıf düzeyi, ana-babanın eğitim düzeyi, meslekleri, öz mü üvey mi oldukları, beraber yaşayıp yaşamadıkları, aile yapısı (çekirdek, geniş) ailenin ekonomik durumu soruldu. Kişisel bilgi formunda ayrıca kendilerini ve ailelerini tanımlayan ev içi durumlarını yansıtan sorular (evde tartışma ve kavganın olup olmadığı, evde şiddet olup olmadığı, aile üyelerinin birbirine sevgi ile yaklaşım yaklaşmadığı, ev ortamının huzurlu olup olmadığı, tacize uğrayıp uğramadıkları, evde içki içen – uyuşturucu kullanan- cezaevine giren-bedensel engelli kişinin varlığı) yöneltildi.

Olguların gelir düzeyi Türk-İş verilerine göre hesaplandı (11).

Elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 16,0 programı kullanılarak yapıldı. Sürekli ve kesikli sayısal değişkenlerin dağılımının normale yakın olup olmadığı Kolmogorov -Smirnov testiyle araştırıldı. Ergen, anne ve baba yaşlarının dağılımları normalden farklı olduğu için tanımlayıcı istatistikler ortanca (en küçük – en büyük) şeklinde verildi. Kategorik değişkenler için tanımlayıcı istatistikler olgu sayısı ve "%" biçiminde gösterildi. Gruplar arasında ortanca değerler yönünden farkın önemliliği Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testi ile araştırıldı. Kategorik değişkenler Pearson'un Ki-Kare veya Fisher'in Kesin Sonuçlu Ki-Kare testiyle değerlendirildi; $p < 0.05$ için sonuçlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bu çalışma yerel Eğitim Planlama Kurulu'nun izni ile yapıldı.

BULGULAR

Çalışma Nisan 2013-Temmuz 2014 tarihleri arasında, çocuk polikliniklerine başvuran 1007 ergen ile yapıldı.

Çalışma grubunu oluşturan 1007 ergenin yaş ortancası 16 yıl (14-18 yıl) olup %62.3'ü (n=628) kız idi. Çalışma grubundaki tüm ailelerin gelir düzeyleri yoksulluk sınırının altında saptandı.

Çalışmaya katılan 1007 ergenden 35 olgu (%3.5) tacize, 251 olgu (%24.9) aile içi şiddete uğradığını belirtti.

Cinsel tacize uğradığını belirten ergenlerin anne yaş ortancası 37 yıl (36-47), baba yaş ortancası 44 yıl (39-48), uğramayanların anne yaş ortancası 44 yıl (32-58) ve baba yaş ortancası 48 yıl (35-65) olarak saptandı. Cinsel tacize uğradığını belirten ergenlerin anne ve baba yaşları, uğramadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak daha küçük bulundu (sırası ile $p=0.012$; 0.001) (Tablo I,II).

Cinsel tacize uğradığını belirten ergenlerin %68.6'sı geniş aileye sahip iken, uğramadığını belirtenlerin %38.2'si geniş aileye sahip idi; bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0.001$).

Aile içi şiddete uğradığını belirten ergenlerin anne yaş ortancası 42 yıl (34-51), baba yaş ortancası 45 yıl (37-58), uğramadığını belirtenlerin ise anne yaş ortancası 44 yıl (32-58), baba yaş ortancası 49 yıl (35-63) saptandı. Aile içi şiddete uğradığını belirten ergenlerin anne ve baba yaşları, uğramadığını belirtenlere göre istatistiksel olarak daha küçük bulundu (her ikisi de $p=0.001$) (Tablo III, IV).

Aile içi şiddete uğradığını belirten ergenlerin annelerinin %82.1'i ev hanımı iken, uğramadığını bildiren ergenlerin annelerinin %69.7'si ev hanımı idi; bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0.001$). Aile içi şiddete uğradığını belirten ergenlerin babalarının %70.1'i, uğramadığını belirtenlerin %64.4'ü serbest meslekle uğraştığı saptandı; bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0.011$). Aile içi şiddete uğradığını belirten ergenlerin %52.6'sı geniş aileye sahip iken uğramadığını belirtenlerin %34.8'i geniş aileye sahip idi; bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($p=0.001$). Aile içi şiddete uğradığını belirten ergenlerin %15.9'u, uğramadığını belirtenlerin %9.8'i açlık sınırının altında gelir düzeyine sahip bulundu ($p=0.008$).

TARTIŞMA

Dünyada ve ülkemizde çocuk istismarı ve ihmali için kesin bir sıklık bildirmek mümkün değildir. Çocuklara yönelik kötü muamele nedeniyle hastanelere (acil servisler, çocuk hastalıkları, çocuk cerrahisi, çocuk psikiyatrisi servisleri ve adli tıp bölümleri) başvuran olguların sayıları hakkında güvenilir veriler bulunmamaktadır. Bunun nedeni öncelikle istismar olgularının bildirimlerindeki yetersizlik ve olguların farklı tanımlarla kayda girmesidir (12-15). Dünyada özellikle Asya kıtasında, çocuk istismar ve ihmali tüm yönleri ile inceleyen toplum kaynaklı çalışmalar çok az miktardadır (12).

Stoltenborgh ve ark. (13) tarafından tüm dünyada yapılan çalışmaların değerlendirildiği bir meta analiz serisinde, fiziksel istismar %17.7, cinsel istismar %11.8, duygusal istismar %26.7 ve ihmalin %16.3 oranında görüldüğü bildirilmiştir. Dünya Sağlık Örgütü'nün Avrupa bölgesinde çocuk istismarlarını değerlendirdiği raporda %22.9 fiziksel istismar, %29.1 duygusal istismar, %13.4 kızlarda ve %5.7 erkeklerde cinsel istismar bildirilmiştir (16). Aynı raporda 8 Avrupa ülkesinde (Arnavutluk, Letonya, Litvanya, Karadağ, Romanya, Rusya Federasyonu, Makedonya, Türkiye) 18-25 yaş arası üniversite ve lise öğrencisinin yaklaşık yarısının çocukluk döneminde en az bir kez istismara uğradığı belirtilmiştir; %18.6 fiziksel istismar, %7.5 cinsel istismar bildirilmiştir. Dokuz Balkan ülkesinde (Arnavutluk, Bosna- Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Yunanistan, Romanya, Sırbistan, Makedonya ve Türkiye) 11-16 yaş arası okula giden veya okumayan çocuklarda fiziksel istismar %65, cinsel istismar erkeklerde %11, kızlarda %9 saptanmıştır (17). Bu son çalışmada sıklıkların daha yüksek saptanmasının nedeninin hafif formlarında çalışmaya kabul edilmesi olarak gösterilmiştir.

Türkiye'de çocuk istismarı ile ilgili geniş çaplı ilk çalışmalardan biri, Bilir ve ark. (15) tarafından 1981- 1989 yılları arasında, 16 ilde, 4-12 yaş arasındaki 50.473 çocuk üzerinde yapılmıştır. Bu araştırma, çocukların %62.6'sının fiziksel cezaya maruz kaldıklarını ortaya koymuştur. Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayları Araştırma Komisyonu tarafından 2007 yılında Türkiye'de ortaöğrenime devam eden 13-18 yaş grubu 26.009 öğrencinin karşılaştığı şiddetin incelendiği raporda, son üç ay içerisinde öğrencilerin %22'si fiziksel, %53'ü sözel, %36'sı duygusal ve %15.8'i cinsel şiddetle karşılaştığı bildirilmiştir (18). Yılmaz (19), İzmir'de alt-orta sosyoekonomik çevredeki okullarda okumakta olan 12-17 yaş arasındaki 1607 öğrencide fiziksel istismarı %48, cinsel istismarı %8, duygusal istismarı %60 ve ihmali %17 oranında belirlemişlerdir.

Çalışmamızda, düşük sosyoekonomik düzeydeki 14-18 yaş arasındaki 1007 ergende aile içi fiziksel istismar %24.9, cinsel istismar %3.5 olarak saptandı; duygusal istismar ve ihmali ile ilgili sorular sorulmadı. Çalışmamız Türkiye'de yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında fiziksel ve cinsel istismar oranı daha az saptanmıştır (15,18,19). Bunun nedeni çalışmamızda sadece okula giden çocuklar değerlendirilmiş olup, çalışan veya okumayan çocuklar değerlendirilmemiş olması olarak düşünülmüştür. Ayrıca çalışmamızda sadece aile içi fiziksel istismar sorulmuştur; diğer çalışmalarda ise fiziksel istismar sıklığı verilirken ayırım yapılmamıştır. Bu nedenle çalışmamızda fiziksel istismar sıklığı daha düşük gibi görünmesine rağmen sadece aile içi fiziksel istismar olarak değerlendirildiğinde sıklık yüksek görülmektedir. Toplumun tüm kesimlerini içerecek geniş ve çok merkezli çalışmalara ihtiyaç vardır.

Ekonomik, sosyal, çevresel, kültürel özellikler çocuğun ihmali ve istismarına yol açabilir. Ekonomik yetersizlik aile için en önemli stres kaynaklarından biri olup yoksulluk, işsizlik, borçlanma şeklinde kendini gösterebilir. Aynı zamanda iyi beslenememe,

yetersiz ev koşulları, sağlıksızlık gibi sorunları da beraberinde getirebilir (3). Sosyoekonomik düzeyleri farklı olan ailelerin, çocuk yetiştirme tutumları, çocuklarına uyguladıkları disiplin yöntemleri de değişiklik göstermektedir. Düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerin disiplin yöntemi olarak daha çok fiziksel ceza, azarlama,

alay etme, bağırma, haklarından yoksun bırakma gibi cezalar kullandıkları görülmüştür (10). Buna rağmen Stith ve ark. (20), yüksek gelir düzeyinin fiziksel çocuk istismarına karşı koruyucu etkisinin az düzeyde olduğunu saptamışlardır. Çalışmamızda yoksulluk ve açlık sınırının altında gelir düzeyine sahip olan

Tablo I: Çalışmaya katılan olguların cinsel tacize uğrama ile sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması (n=1007).

Çalışma grubunun özellikleri	Toplam n=1007 (%) [*]	Cinsel tacize uğrama (+) n=35 (%) [*]	Cinsel tacize uğrama (-) n=972 (%) [*]	p
Yaş (yıl)[ortanca(aralık)]	16 (14-18)	16 (15-18)	16 (14-17)	0.213
Cinsiyet				
Kız	628 (62.5)	24 (68.6)	604 (62.1)	0.440
Erkek	379 (37.7)	11 (31.4)	368 (37.9)	
Anne Yaşı (yıl) [ortanca (dağılım)]	44 (32-58)	39 (36-47)	44 (32-58)	0.012
Baba Yaşı (yıl) [ortanca (dağılım)]	48 (35-63)	44 (39-48)	48 (35-63)	0.001
Anne				
Sağ	940 (93.3)	35 (100.0)	905 (93.1)	-
Vefat etmiş	67 (6.7)	0 (0.0)	67 (6.9)	
Baba				
Sağ	960 (95.3)	35 (100.0)	925 (95.2)	-
Vefat etmiş	47 (4.7)	0 (0.0)	47 (4.8)	
Anne Eğitim				
Okuma-yazma bilmiyor	175 (17.3)	0 (0.0)	175 (18.0)	-
İlköğretim birinci kademe	343 (34.1)	11 (31.4)	332 (34.2)	
İlköğretim ikinci kademe	313 (31.1)	0 (0.0)	313 (32.2)	
Lise/ Üniversite	176 (17.5)	24 (68.6)	152 (15.6)	
Baba Eğitim				
Okuma-yazma bilmiyor	77 (7.6)	0 (0)	77 (7.9)	-
İlköğretim birinci kademe	407 (40.4)	1 (2.9)	406 (41.8)	
İlköğretim ikinci kademe	310 (30.7)	34 (97.1)	276 (28.4)	
Lise/ Üniversite	213 (21.3)	0 (0)	213 (21.9)	
Anne Meslek				
Ev hanımı	733 (72.8)	25 (71.4)	708 (72.8)	0.854
Çalışıyor	274 (27.2)	10 (28.6)	264 (27.2)	
Baba Meslek				
Serbest meslek	663 (65.9)	19 (54.3)	644 (66.3)	0.142
Memur / İşçi	344 (34.1)	16 (45.7)	328 (33.7)	
Ebeveynlerin Medeni Durumu				
Berber	816 (81.0)	30 (85.7)	786 (80.9)	0.472**
Boşanmış	191 (19.0)	5 (14.3)	186 (19.1)	
Aile tipi				
Çekirdek	612 (60.8)	11 (31.4)	601 (61.8)	0.001
Geniş	395 (39.2)	24 (68.6)	371 (38.2)	
Kardeş sayısı [ortanca (dağılım)]	3 (1-6)	3 (2-5)	3 (1-6)	0.499
Aylık Gelir				
Açlık sınırı altı	114 (11.3)	5 (14.3)	109 (11.2)	0.584
Yoksulluk sınırı altı	893 (88.7)	30 (85.7)	863 (88.8)	

*: Sütun yüzdesi.

gruplar arasında cinsel istismar ve aile içi şiddet sıklıkları arasında fark saptanmadı. Fakat çalışma grubumuz sadece yoksulluk düzeyinin altında gelir düzeyine sahip ailelerden oluştuğu için yüksek gelir düzeyine sahip aileler ile karşılaştırma yapılamadı.

Çalışmamızda istismara uğradığını belirten ergenlerin anne ve baba yaşları uğramayanlara göre daha küçük saptandı; yani diğer gruba göre daha genç yaşta çocuk sahibi olmuşlardı. Yapılan çalışmalarda da genç yaşta çocuk sahibi olmanın çocuk istismarı için risk faktörü olduğu tanımlanmıştır (21,22). Bunun nedeni, direkt nedensel olmayıp anne, babanın etkin ebeveynlik için gerekli olan sosyal, bilişsel, duygusal ve ekonomik kaynakların yokluğu genç ve deneyimsiz olması, çocuk gelişimine ve yetiştirmeye ilişkin bilgilerin yetersiz olmasıdır (23,24).

Çalışmamızda geniş aileye sahip olan ergenlerin istismara uğrama sıklıkları daha yüksek bulundu. 'Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği' ile çocukların istismar yaşantılarının değerlendirildiği çalışmalarda da benzer olarak geniş aileye sahip ergenlerde çekirdek ailelere göre daha yüksek puanlar saptamıştır (25-27). Geniş ailelerde artan kişi sayısına, yakın akrabalarla yaşama ve ebeveynlerin çoğalan sorunlarla baş etmedeki yetersizliğine bağlı olarak istismarın daha sık olabileceği düşünüldü.

Çocuk istismarı ile aile içi ilişkiler ve ana-baba kişisel sorunları arasında çok güçlü ilişki mevcuttur (8). Higgins ve ark. (9) çocukluk dönemindeki aile uyumu ve aile bütünlüğünün çocuk istismar düzeyinin göstergesi olduğunu bildirmişlerdir. Doğan (28) tarafından yapılan cinsel istismara uğrayan ve uğramayan ergenlerin aile fonksiyonlarının karşılaştırıldığı çalışmada, cinsel istismar yaşantısı olan ergenlerin 'Aile Değerlendirme Ölçeği', cinsel istismar yaşantısı olmayan ergenlerden anlamlı düzeyde düşük olduğunu saptamıştır. Yılmaz (29) cinsel istismara uğramış ve uğramamış çocukların aile işlevlerini karşılaştırdığı çalışmada, 'Aile Değerlendirme Ölçeği'nin iletişim alt boyutunda cinsel istismara uğramış çocukların aleyhinde anlamlı fark tespit etmiştir. Aile işlevleri ve çocuk istismar potansiyeli arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarda, aile çatışması, aile bağları, açlık, evlilik doyumu ve olumlu etkileşim kalıpları ile çocuk istismarı potansiyeli arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (30,31). Ayrıca, istismara uğrayanların, uğramayanlara göre aile ortamını daha çatışmalı ve daha az uyumlu olarak algıladıkları görülmüştür (31). Kaya ve Çeçen-Eroğul (10), aile işlevlerine bakarak fiziksel istismar ve duygusal istismar-ihmalin iyi düzeyde, cinsel istismarın ise zayıf düzeyde tahmin edilebilir

Tablo II: Çalışmaya katılan olguların cinsel tacize uğrama ile aile özelliklerinin karşılaştırılması (n=1007).

Çalışma grubunun özellikleri	Toplam n=1007 (%)*	Cinsel tacize uğrama (+) n=35 (%)*	Cinsel tacize uğrama (-) n=972 (%)*	p
Aile içi tartışma				
(+) Var	457 (45.4)	26 (74.3)	431 (44.3)	0.001
(-) Yok	550 (54.6)	9 (25.7)	541 (55.7)	
Ailede huzurlu ortam				
(+) Var	718 (71.3)	12 (34.3)	706 (72.6)	0.001
(-) Yok	289 (28.7)	23 (65.7)	266 (27.4)	
Ailede sevgi ortamı				
(+) Var	718 (71.3)	12 (34.3)	705 (72.5)	0.001
(-) Yok	289 (28.7)	23 (65.7)	267 (27.5)	
Ailede içki kullanımı				
(+) Var	311 (30.9)	24 (68.6)	287 (29.5)	0.001
(-) Yok	696 (69.1)	11 (31.4)	685 (70.5)	
Ailede uyuşturucu kullanımı				
(+) Var	71 (7.1)	33 (94.3)	38 (3.9)	0.001**
(-) Yok	936 (92.9)	2 (5.7)	934 (96.1)	
Ailede bedensel engelli kişi				
(+) Var	140 (13.9)	13 (37.1)	127 (13.1)	0.001
(-) Yok	867 (86.1)	22 (62.9)	845 (86.9)	
Ailede cezaevine giren kişi				
(+) Var	199 (19.8)	34 (97.1)	165 (17.0)	0.001**
(-) Yok	808 (80.2)	1 (2.9)	807 (83.0)	
Aile içi şiddete uğrama				
(+) Var	251 (24.9)	77 (77.1)	224 (23.0)	0.001
(-) Yok	756 (75.1)	8 (22.9)	748 (77.0)	

*: Sütun yüzdesi, **: Fisher exact test.

Tablo III: Çalışmaya katılan olguların aile içi şiddete uğrama ile sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması (n=1007).

Çalışma grubunun özellikleri	Toplam n=1007 (%)*	Aile içi şiddete uğrama (+) n=251 (%)*	Aile içi şiddete uğrama (-) n=756 (%)*	p
Yaş (yıl)[ortanca(aralık)]	16 (14-18)	16 (14-18)	16 (14-17)	0.204
Cinsiyet				
Kız	628 (62.3)	152 (60.6)	479 (63.0)	0.496
Erkek	379 (37.7)	99 (39.4)	280 (37.0)	
Anne Yaşı (yıl) [ortanca (dağılım)]	44 (32-58)	42 (34-51)	44 (32-58)	0.001
Baba Yaşı (yıl) [ortanca (dağılım)]	48 (35-63)	45 (37-58)	49 (35-63)	0.001
Anne				
Sağ	940 (93.3)	237 (94.4)	703 (93.0)	0.430
Vefat etmiş	67 (6.7)	14 (5.6)	53 (7.0)	
Baba				
Sağ	960 (95.3)	245 (97.6)	715 (94.6)	0.102
Vefat etmiş	47 (4.7)	6 (2.4)	41 (5.4)	
Anne Eğitim				
Okuma-yazma bilmiyor	175 (17.3)	19 (7.6)	156 (20.6)	0.001
İlköğretim birinci kademe	343 (34.1)	83 (33.1)	260 (34.4)	
İlköğretim ikinci kademe	313 (31.1)	102 (40.6)	211 (27.9)	
Lise/ Üniversite	176 (17.5)	47 (18.7)	129 (17.1)	
Baba Eğitim				
Okuma-yazma bilmiyor	77 (7.6)	20 (0.8)	57 (7.5)	0.130
İlköğretim birinci kademe	407 (40.4)	106 (42.2)	301 (39.8)	
İlköğretim ikinci kademe	310 (30.7)	85 (33.9)	225 (29.8)	
Lise/ Üniversite	213 (21.3)	40 (15.9)	173 (22.9)	
Anne Meslek				
Ev hanımı	733 (72.8)	203 (82.1)	527 (69.7)	0.001
Çalışıyor	274 (27.2)	45 (17.9)	229 (30.3)	
Baba Meslek				
Serbest meslek	663 (65.9)	176 (70.1)	487 (64.4)	0.011
Memur / İşçi	344 (34.1)	75 (29.9)	269 (35.6)	
Ebeveynlerin Medeni Durumu				
Berber	816 (81.0)	207 (82.5)	609 (80.6)	0.503
Boşanmış	191 (19.0)	44 (17.5)	147 (19.4)	
Aile tipi				
Çekirdek	612 (60.8)	119 (47.4)	493 (65.2)	0.001
Geniş	395 (39.2)	132 (52.6)	263 (34.8)	
Kardeş sayısı [ortanca (dağılım)]	3 (1-6)	3 (2-6)	3 (1-6)	0.516
Aylık Gelir				
Açlık sınırı altı	114 (11.3)	40 (15.9)	74 (9.8)	0.008
Yoksulluk sınırı altı	893 (88.7)	211 (84.1)	682 (90.2)	

*: Sütun yüzdesi.

Tablo IV: Çalışmaya katılan olguların aile içi şiddete uğrama ile aile özelliklerinin karşılaştırılması (n=1007).

Çalışma grubunun özellikleri	Toplam n=1007 (%)*	Aile içi şiddete uğrama (+) n=251 (%)*	Aile içi şiddete uğrama (-) n=756 (%)*	p
Aile içi tartışma				
(+) Var	457 (45.4)	196 (78.1)	261 (34.5)	0.001
(-) Yok	550 (54.6)	55 (21.9)	495 (65.5)	
Ailede huzurlu ortam				
(+) Var	718 (71.3)	140 (55.8)	578 (76.5)	0.001
(-) Yok	289 (28.7)	111 (44.2)	178 (23.5)	
Ailede sevgi ortamı				
(+) Var	718 (71.3)	139 (55.4)	578 (76.5)	0.001
(-) Yok	289 (28.7)	112 (44.6)	178 (23.5)	
Ailede içki kullanımı				
(+) Var	311 (30.9)	119 (47.4)	192 (25.4)	0.001
(-) Yok	696 (69.1)	132 (52.6)	564 (74.6)	
Ailede uyuşturucu kullanımı				
(+) Var	71 (7.1)	61 (24.3)	10 (1.3)	0.001
(-) Yok	936 (92.9)	190 (75.7)	746 (98.7)	
Ailede bedensel engelli kişi				
(+) Var	140 (13.9)	59 (23.5)	81 (10.7)	0.001
(-) Yok	867 (86.1)	192 (76.5)	675 (89.3)	
Ailede cezaevine giren kişi				
(+) Var	199 (19.8)	121 (48.2)	78 (10.3)	0.001
(-) Yok	808 (80.2)	130 (51.8)	678 (89.7)	

*: Sütun yüzdesi.

olduğunu belirtmişlerdir. Çalışmamızda da cinsel istismar ve aile içi şiddet, aile içinde tartışma ortamı olanlarda daha yüksek, huzur ve sevgi ortamı olanlarda daha düşük saptandı. Ayrıca ailesinde içki ve uyuşturucu kullanan, bedensel engelli ve cezaevine giren kişi bulunanlarda cinsel istismar ve aile içi şiddet daha yüksek saptandı. Kaya ve Çeçen-Eroğul (10) ile bizim çalışmamızda çalışma grubu liselere devam eden ergenlerden seçilmiş olup ülkemizde okula devam etmeyen/çalışan ergenlerin de değerlendirildiği çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu çalışmaların sonucunda aile işlevlerinde yapılacak iyileştirmeler yoluyla çocukluk dönemi istismar yaşantıları azaltılabilir. Bu nedenle risk altındaki çocuk ve ergenlerin belirlenip önleyici/iyileştirici çalışmaların yapılmasının önemini vurgulamak istiyoruz.

Ergenlerin çocukluk çağında yaşamış oldukları ihmal ve istismar, erişkin dönem yaşantılarını etkilemektedir. Çocukların ihmal ve istismara uğramalarının önlenmesi, çocuk ve ergen sağlığının korunması açısından son derece önemlidir. Bu aşamada biz çocuk hekimlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu çalışma ile ihmal ve istismar davranışlarının erken tanınması, ileri dönem yıkıcı etkilerinin görülmesi ve bu konularda çocuk hekimlerine farkındalık yaratılması amaçlanmıştır.

Sonuç olarak erken yaşta anne-baba olan ebeveyn, geniş aileye ve çalışmayan anneye sahip olanların, aile içinde içki/uyuşturucu kullanan, ailede bedensel engelli ve cezaevine giren kişi olan çocukların daha sık istismara uğradıkları saptandı. Bu

nedenle özellikle bu tanımlanan özelliklere sahip ailelerin sosyal hizmet yetkilileri tarafından daha yakından izlenmesi, sosyal destek sisteminin sağlanması ve aile eğitimlerinin daha yoğun bir şekilde verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu bir ön çalışmadır ve bu konuda daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Erel Ö, Gölge ZB. Üniversite öğrencilerinde riskli davranışlar ile çocukluk çağı istismar, dürtüsellik ve riskli davranışlar arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Derg* 2015;16:189-97.
2. Taner Y, Gökler B. Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi* 2004;35:82-6.
3. Bal S. Çocukluk örselenme yaşantıları, ana-baba-ergen ilişki biçimleri ve sosyal destek algısının kuraldışı davranışlarla ilişkisi. (Yüksek lisans tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi; 2010.
4. Aral N, Gürsoy F. Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi* 2001;151:36-9.
5. Livingston R. Sexually and physically abused children. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 1987;26:413-5.
6. Beyazova U, Şahin F. Çocuğun şiddetten korunma hakkı. *Milli Eğitim Dergisi* 2001;2:13-6.
7. Polat O. Türkiye’de çocuk istismarı kavramının gelişimi. Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu, 08-10 Mayıs 2008. Ankara: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi.

8. Herrenkohl TI, Herrenkohl RC. Examining the overlap and prediction of multiple forms of child maltreatment, stressors, and socio economic status: A longitudinal analysis of youth outcomes. *Journal of Family Violence* 2007;22:553-62.
9. Higgins DJ, McCabe MP. Maltreatment and family dysfunction in childhood and the subsequent adjustment of children and adults. *Journal of Family Violence* 2003;18:107-20.
10. Kaya İ, Çeçen-Eroğul AR. Ergenlerde çocukluk dönemi istismar yaşantılarının yordalayıcısı olarak aile işlevlerinin rolü. *Eğitim ve Bilim* 2013;38:386-97.
11. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu. <http://www.turkis.org.tr/Aclik-Yoksulluk-k91>.
12. Feng JY, Chang YT, Chang HY, Fetzer S, Wang JD. Prevalence of different forms of child maltreatment among Taiwanese adolescents: A population-based study. *Child Abuse Negl* 2015;42:10-9.
13. Stoltenborgh M, Bakermans-Kranenburg MJ, van Ijzendoorn MH, Alink LR. Cultural-geographical differences in the occurrence of child physical abuse? A meta-analysis of global prevalence. *Int J Psychol* 2013;48:81-94.
14. TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi Raporu. Erişim tarihi: Mart 2015. Erişim: <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/upload>.
15. Bilir Ş, Arı M, Dönmez NB, Atık B, San P. Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 yaşlar arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Aile ve Toplum* 1991;1: 57-70.
16. European report on preventing child maltreatment. Sethi D, Bellis M, Hughes K, Gilbert R, Mitis F, Galea G (eds). World Health Organization, 2013.
17. Balkan epidemiological study of child abuse and neglect. Athens, Institute of Child Health, 2013. Erişim: <http://www.becan.eu/>.
18. Türkiye Büyük Millet Meclisi, Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayları Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu. Türkiye'de ortaöğrenime devam eden öğrencilerde ve ceza ve infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklarda şiddet ve bunun etkileyen etkenlerin saptanması araştırma raporu. 2007. Erişim: <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/upload>.
19. Yılmaz İrmak T. Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi; 2008. İzmir.
20. Stith SM, Liu TL, Davies C, Boykin EL, Alder MC, Harris JM, et al. Risk factors in child maltreatment: A metaanalytic review of the literature. *Aggression and Violent Behavior* 2009;14:13-29.
21. Pelendecioğlu B, Bulut S. Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2009;9:49-62.
22. Wang NE, Baz B, Bechtel K. Physical abuse of children: Identification, Evaluation, and management in the emergency department setting. *Emergency Medicine* 2007;12:97-108.
23. Budd KS, Heilman NE, Kane D. Psychosocial correlates of child abuse potential in multiply disadvantaged adolescent mothers. *Child Abuse & Neglect* 2000;24:611-25.
24. Zelenko MA, Huffman LC, Lock J, Kennedy Q, Steiner H. Poor adolescent expectant mothers: Can we assess their potential for child abuse? *Journal of Adolescent Health* 2001;29:271-8.
25. Baydemir C, Acikgoz A, Derince D, Kaya Y, Ongun E, Kok H. The effect of childhood trauma life on self-esteem in school of health students in a province of western Turkey. *Life Sci J* 2014;11:749-57.
26. Bostancı N, Albayrak B, Bakoğlu İ, Çoban Ş. Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New/Yeni Symposium Journal* 2006;44:189- 95.
27. Fergusson DM, Lynskey MT. Physical punishment/maltreatment during childhood and adjustment in young adult-hood. *Child Abuse Negl* 1997;21:617-30.
28. Doğan Önen Ö. Cinsel istismara uğrayan ergenlerde bireysel, ailesel ve istismara ait özelliklerin tanımlanarak, istismara uğrama ve psikiyatrik bozukluk oluşumu üzerine etkilerinin araştırılması: Kontrollü bir çalışma. (Uzmanlık Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi; 2009.
29. Yılmaz G. Cinsel istismara uğramış ve uğramamış 6-12 yaş grubundaki çocukların aile resmi çizimleri, davranış sorunları ve ailelerin işlevsel özelliklerinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 2009.
30. McCullough M, Scherman A. Family-of-origin interaction and adolescent mothers' potential for child abuse. *Adolescence* 1998;33:375-84.
31. Meyerson LA, Long PJ, Miranda R Jr, Marx BP. The influence of childhood sexual abuse, physical abuse, family environment, and gender on the psychological adjustment of adolescents. *Child Abuse Negl* 2002;26:387-405.